

ACC. N:R M. 13551: 1-13.

Landskap: Skåne Upptecknare: Martin Eriksson, Gyllebo
Härad: Ingelstad Berättare: " "
Socken: Borby Berättarens yrke: f. d. lantbr.
Uppteckningsår: 1954 Född år 1878 i Borby

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

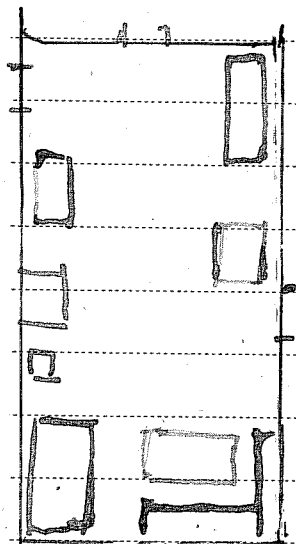
Almqvists sittmöbler. s. 1-13.
(Skisser över inredning m.m. s. 12-13.)

LUF 94.

Luf. 94
1.

Jag skall nu försöka besvara frågorna om allmogens sittmöbler. Vad ligger då närmare än att beskriva hur vi själva haft det i vårt barndomshem. I stugan vid den södra sidan stod en lång bänk som hade ryggstöd, och som var ungefär en aln bred. Framför den var ett långt bord som var ungefär $2\frac{1}{2}$ aln långt. Framför bordsändan österpå stod en mindre bänk, der far och mor brukade sitta. Det var således finaste platsen. Vi fick sitta på långbänken bakom bordet. Långbänken var så bred att man även kunde ligga på densamma om man ville. Den kalla vi även för bagbordsbänken. I vanliga fall fanns ingen bänk framför bordet, men skulle der flera sitta till bordet så fick man ta in ett par stolar från kammaren. Högstade har jag aldrig sett, men väl läst om, att de satt i högrätet.

Jag skall nu försöka göra en skiss hur möblerna stod i vår stuga under min barndom. Stugan var 8 alnar lång och 6 alnar bred. Vid den östra sidan stod sängen överst, derunder utdragssoffan, i sydöstra hörnet stod bägge bänkar med bordet framför, i sydvästra hörnan stod kakelugnsbänken upptill denna hade länstolen sin plats, så kom kakelugnen och vid den andra sidan om denna stod gäsbänken. Ja så var det med bänkarna i vår stuga.

Som jag nyss nämnde så stod mellan kakelugnen och dörren gäsbänken, den var bred och bra att sitta på, der var två spel att dra upp, på vardera af dessa var ett hjärta utskurit. Men jag minns aldrig att vi hade några fjäderfä derinne.

Der brukade alltid tiggare sitta när de kom in.
På tal om bänkar så kan jag även tala om
att min svärmor som var bänkfödd i Skarlaby,
berättade att de hade bänkar längs fönsterna,
der var så de kunde lägga halm iden så la de
fina bänkadrätter ovanpå så var der mycket
att både sitta och ligga. Men jag får kanske
även tala om att ovanpå kakelugnen var murat
ett skåp som der var järmdörrar till, der blev stan-
dom så varmt när vi elda att mor kunde baka
vetebröd ovanpå ugnen. Ovanpå detta stod
ett litet träskåp som mor förvarade socker
och krydder i för att de skulle hålla sig torra.
Ovanom kakelugnen var räckor uppsatta
i loftet der brukades det att lägga upp
fläsk till torkning, när det var rökt.
Ja så stod möblerna under de första 16 åren
av min levnad, då tyckte jag att vi väl

kunde sätta en dörr i, så att vi kunde gå
av stugan in i den så kallade kammaren,
skulle man gå dit så fick man först gå ge-
nom ett smalt rum norr om stugan som
de kalla för baghuset, genom kösthuset
och så in i kammaren. Ja far beställde en
dörr av snickaren, vi tog hål på väggen
emellan och satte in dörren. Det var den för-
sta dörr jag själv målade, derefter. Det var
en stor upplevelse, vi fick ju 2 rum upp till
varandra, det var ju den första modernise-
ringen far haft och han tyckte det blev ju bra.
Ja det var ju år 1894! Far beställde en
stoppad soffa (den har min syster ännu) som
vi satte i kammaren, först hade der bara
ställt 4 stolar och ett bord som var lika
stort som det som stod i stugan samt fars
klädskap. Derinne stod även fars pulpet

en möbel som vi som barn beundrade mycket, med sina många småläder, det är också den ende pulpet jag sett som har skåp nedanom klappen, der finns endast en låda nederst, sen ett skåp med två dörrar att öppna. Den står här i vår stuga nu, den är lika vacker. Der låg en almanack av år 1839 fars födelseår, den ligger der fortfarande. Ja de fyra stolarna det är kanske bäst jag talar om med det samma, det var stolar som mor hade med sig när hon gifte sig 1871 som nu är 83 år gamla hade en snickare i Östra Koppa tillverkat, de var gjorda av almträ och är lika starka och pruktiga ännu, fast sätsarna som var av furuträ var dåliga så jag satt nya säten på dem. Min syster har de två och vi har de två. Men nu när jag har kommit i gång att tala om gammalt

Så kan jag tala om att jag har en gammal
fin turnslöbeck som är signerad 1799. Alltså
nu 155 år gammal. Min farfars drängaskäp
som är signerad 1824 är också ett bevis
att snickare för 130 år sedan kunde skära
ut vackra arbeten. Och sådant trä sedan
lika friskt. Men det var ju pallar vi skulle
tala om, jo nog har man sett små nätta pallar
med korta svarvade ben och stoppade och med över-
drag av vackert rött tyg. Det var ju alltid Dotte-
ken. Det var ju brudpallarna. På var det
mjölkpallen, den hade merendels 3 ben och var
ett oumbärligt redskap när korna skulle
mjölkas, en annan pall som jag minns var
ute på logen vid sidan av skärkistan man
skulle stå på den med det ena benet när man
trampa på en fottrappa eftersom man förde
fram halmen till knivet. Skärkistorna

äro nu försörjda för längheden och ersatta
med kackelsemaskiner. När man inte var
vand vid annat så gick det rätt så bra med
dem. Som jag tidigare nämt så stod ju moss
stolar i kammaren, i stugan hade vi ingen stol
utan en så kallad länstol, der var fjädrar i den
samt armstöd. Nattstol var en stol som kon-
de öppnas vid sidan, der brukade de sätta
in nattkärlet. Brudstol vet jag inte om det
var nån verktyghet, det bara kallades väl så
när folk skulle gifta sig att de gick i brudstol.
Stolar med haln har jag aldrig sett men
väl med röttingsits. Stolar med 3 ben har
jag aldrig sett i Borsby utan på mjölkkapaden
men i Värstad hos en morbror till mig som
hette Jöns Olsson, han hade träbenta stolar
i vardagsstugan, ett par stycken men
der var höga ben och små sitsar, så de var

inte vidare bekräma att sitta på. Var de
nu hamnat vet jag inte, det är ju länge sedan
han dog och det var auktion efter honom.
Gångstolar var ju rätt så smycket i bruk
för men de tog ju så stor plats, så när
gångstolar med fjädrar kom i bruk så köpte
jag själv en, genom en snickare i Torshov
som tog hem sådana från en fabrik. Det
var år 1908. Barnstolar, ja en sådan har
jag nog själv gått i när jag var liten de
kallades även för gångstolar. 4 stolpar som
gick ut för som var sammanslagade ned till
i alla fyra hörnerna var små triller påsetta,
Överdelen var det en län som man kunde
öppna, det blev man nerstoppad, så att armar
na stod orörliga så töptes lemmen och så stod
man där och kunde köra fram och tillbaka.
Yngre stoltyper. Pinnstolarna kom ju allmänt

i bruk på slutet av 1800 och början av 1900 talet. Det vanligaste var 5 pinnar i ryggstödet 2 grova efterst och 3 smalare i mitten. Stundom med svängda ryggstöd stundom med raka. Träslaget var mest björk, samt svarvad. De voro mest polerade. Det var nog mest bysnickaren i äldre tid som tillverkade möblerna, när jag var ung var det 3 snickare i Bouby, en som het Poom Mårtensson som tillverkade möblerna i vår stuga, samt en som het Anders Svensson, som tillverkade soffan som far satte i Kammaren. Då var det en färsnickare som het P. Eriksson. Han beställde även en säng och ett klädskåp som jag skulle ha, jag var ju då 16 år och far tyckte jag var så stor att jag kunde få vara för mig själv och lägga så jag fick

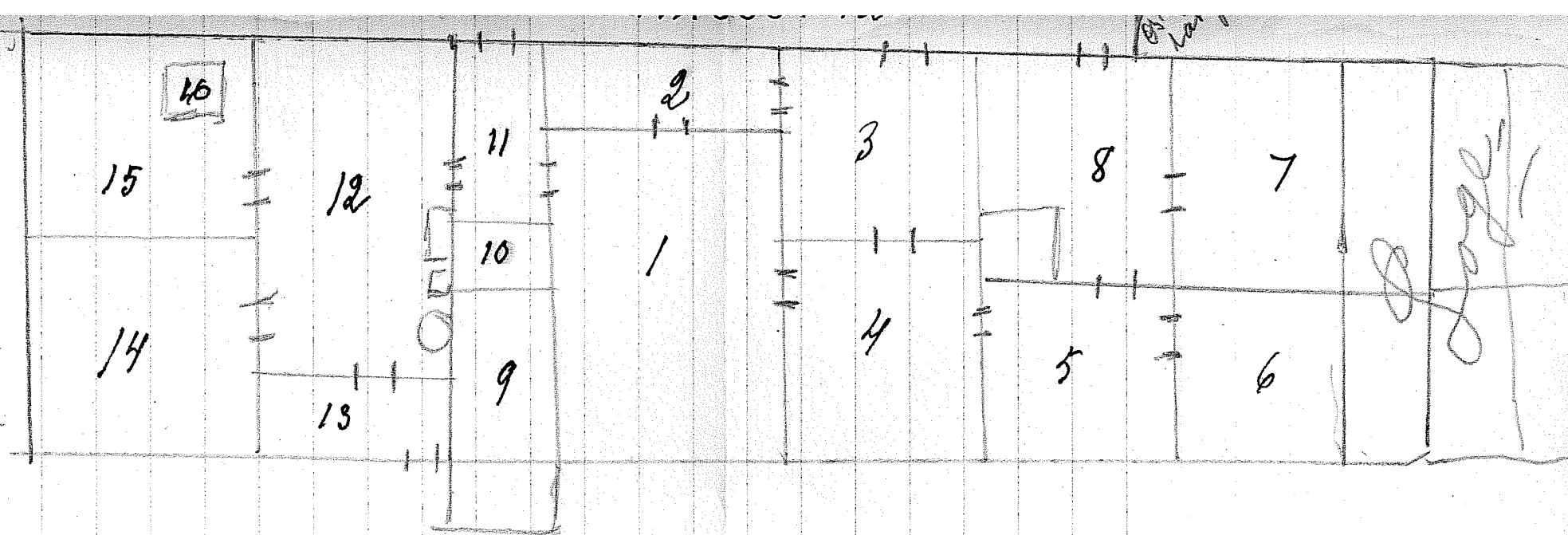
lof att flytta ut i undantagsrummen
der var 2 rum som inrets som farmor skulle
flyttat in i, men hon kom aldrig till
att bo der och nu fick jag själv ett rum
att disponera. Jag tror de tre snickarna
som jag nämde från Borby helt egade
sig åt sitt yrke. I senare tid tillkom
ju möbelmagasin i städerna så det var ju
lätt att köpa der. Pinnstolarnas tillverkning
och försäljning, ja det har jag verkligen
inte känt på, men jag tror att i Små-
land finns det fabriker som gör sådana

För att komplettera mina föregående insända bidrag om Boraby, så kan jag tala om att hos min hustrus föräldrar på N:14 Boraby fanns en vacker bordkista, med en tjock stenskeiva som hade 2 hål i ytterkanten som de begagna sig av när de skulle garva lärskeiv, som de ju själf bucka göra lärde sig. Under stenskeivan var två lådor med vackra utsirningar, samt en fyrkantig dörr mitt på också med fina utsirningar, benen var små likna tassfötter. Målningen var blågrön med gula och vita utsirningar. Jag tror nästan den bordkistan har hamnat på Simrishamns Hembygdsmuseum.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Tilläg.

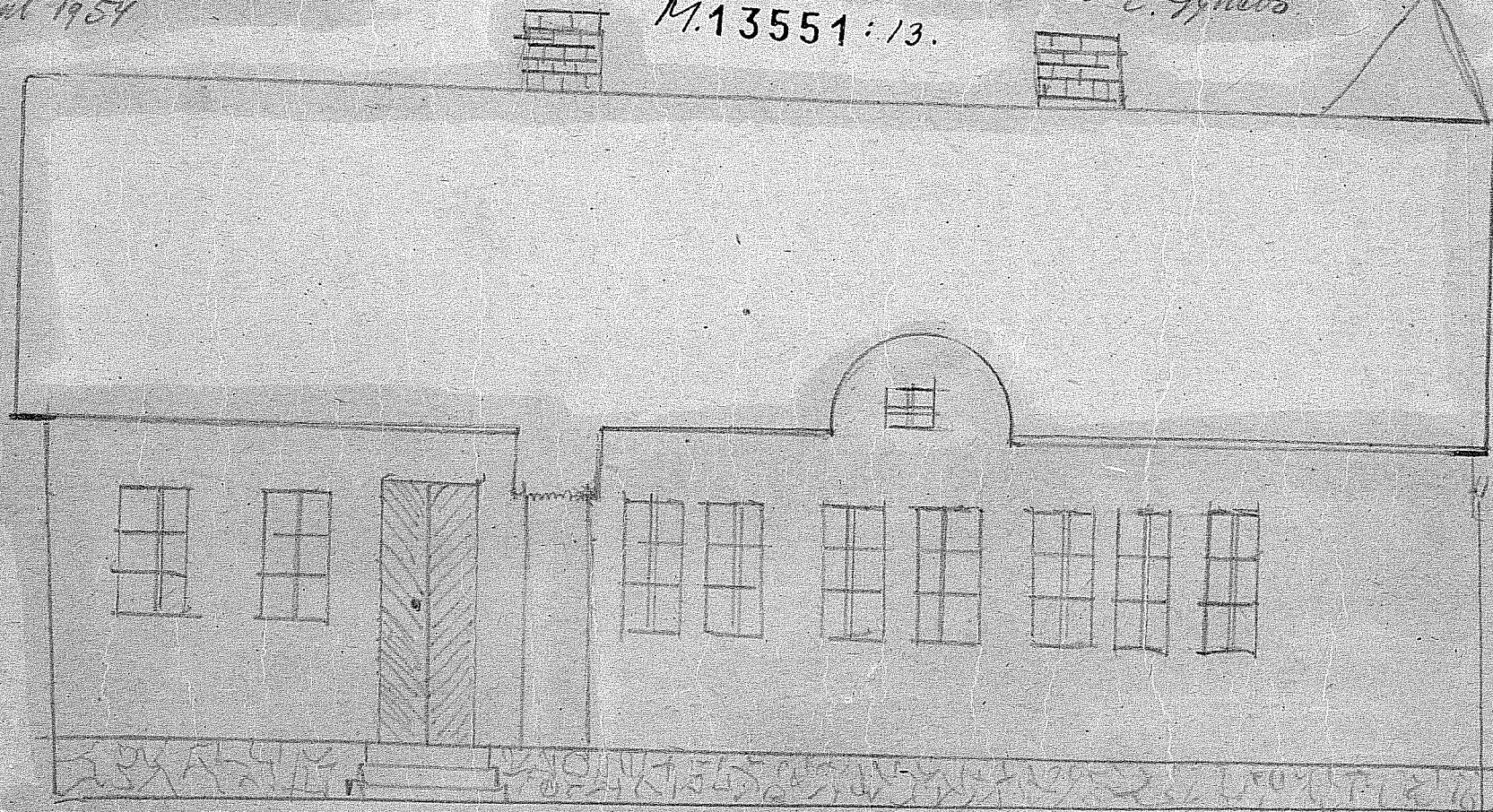
Suf. 94.

På såg inredningen ut i den gamla boningslängan
 1 var stugan 2 var baghuset 3 var kisthuset 4 var kammaren
 5 och 6 var undantagsrummen 7 var toa och kolhus till detsamma
 8 var farste till de rummen 9 var bokugn den gick ut till par alnar
 utom längan 10 var skousten 11 var farste 12 var stersed eller köket
 13 kuggbo samt utgång söderpå 14 var redskapshus 15 var Toa och
 toa. 16 var en matkavare som stod der. I köket var uppgång till
 loftet samt inmurad kotte. Som synes på yttre skissen var
 så kallad horneja på taket för att få ljus på doftet.
 16 och 7 gick in i den Östra längan, den var högre än boningslängan
 därför sattes takstolen över boningslängan.

St. Ingelstad, Borby
jul 1954

Beck. Mat. Friesson, Gyllbo
M.13551:13.

En liten skiss hur gården 24 Borby mitt barndomshem såg ut
på 1870 talet. Den brann ner 1919. Den såg inte så ut då.